

Príhovor prezidentky Slovenskej republiky Zuzany Čaputovej na konferencii „Spájame sa za demokraciu“, 13. 06. 2023 (BA)

Vážený pán splnomocnenec, vážené predstaviteľky a predstavitelia občianskej spoločnosti,

som veľmi rada, že som opäťovne tu, pretože Stupavská konferencia je skvelou príležitosťou prebrať aktuálne výzvy sektora. Zároveň sa stala priestorom aj na diskusiu s predstaviteľmi politických strán alebo vlády.

Postoj predstaviteľov štátu k občianskej spoločnosti je lakmusovým papierikom, respektíve signálom toho, akým spôsobom sa stavajú k dôležitým demokratickým ústavným princípom. Z parlamentných volieb v septembri môže vziať vláda, ktorej prístup k občianskej spoločnosti bude participatívny, ale aj vláda, ktorá bude vo vzťahu k občianskej spoločnosti pasívna či dokonca nepriateľská. Preto považujem za veľmi dôležité znovu a opäťovne zdôrazniť význam občianskej spoločnosti. Myslím, že občianska spoločnosť zohráva absolútne kľúčovú úlohu pre udržanie a rozvoj demokracie, a to nielen na Slovensku.

Občianska spoločnosť práve v našej krajine zohrala kľúčovú úlohu pri všetkých významných dejinných udalostiach v našich novodobých dejinách – či už išlo o november 1989, alebo o iné zápasy o udržanie zahraničnopolitickej orientácie a základných demokratických princípov. Samozrejme, dôležitú úlohu zohráva na Slovensku aj teraz – všetkými službami a pomocou, ktorú jednotlivé organizácie občianskeho sektora zohrávajú v sociálnej, environmentálnej, právnej alebo v mnohých iných oblastiach. Sú to konkrétne skutky pomoci a služby našim občanom. Absolútne kľúčovú úlohu zohral občiansky sektor po februári minulého roka pri pomoci k integrácii Ukrajincov a Ukrajiniiek v nasledovných mesiacoch. Naš štát zvládol túto situáciu práve vďaka profesionalite a odhodlaniu, vďaka množstvu dobrovoľníckych hodín a činností občianskeho sektora. Na financovanie vašich aktivít na túto pomoc v súvislosti s ukrajinskou krízou neexistoval žiaden mechanizmus a svoje aktivity ste hradili prevažne z vlastných zdrojov. O zmysle grantu, ktorý získalo konzorcium šiestich nezávislých nadácií, aby ich rozdelilo pre viac ako osemdesiat organizácií a zariadení cirkví, niet absolútne žiadnych pochybností. Humanitárnu pomoc pritom aj opozičné politické strany verbálne podporujú, avšak niektoré z nich neváhajú zneužiť aj túto tému v rámci politického boja.

Predvolebná kampaň na Slovensku sa začala, a začala sa okrem iného aj útokmi proti občianskej spoločnosti, ktoré sú samozrejme plné nepráv a zavádzania. Hoci si to tu nikto nepraje, viem že tie útoky budú zrejme pokračovať. Namiesto toho, aby tu bola legitímna diskusia o tom, aká je úloha občianskej spoločnosti do budúcnosti, kde sú hranice toho, čo má zabezpečovať štát, a kde, naopak, je lepšie, vhodnejšie a efektívnejšie využiť občiansky sektor, čelíte útokom a podozreniam, že ste zaplatená klika pod medzinárodným vplyvom. Sami viete najlepšie, ako veľmi je táto predstava v rozpore s realitou. Finančne nie je občiansky sektor zasiahnutý zdražovaním o nič menej ako samospráva alebo štát. Vaše príjmy sú neporovnateľné so súkromným sektorom a, navyše, stoja na enormnom množstve dobrovoľníckej práce.

Robiť z vás zahraničných agentov je preto úplne absurdné. Keď počúvame z úst niektorých predstaviteľov politických strán, že ich súperom nie sú politické strany, ale sú to mimovládne organizácie a slobodné médiá, dostávame sa do pásma ohrozenia demokracie. V skutočnosti sú to práve médiá a mimovládne organizácie, ktoré u nás vždy stáli na strane demokracie, občianskych slobôd a ľudských práv. Ľudí, ktorí sektor nepoznajú, však takéto útoky môžu utvrdiť v tom, že sa už nedá veriť naozaj nikomu a ničomu. Niektorých takéto vyhlásenia politikov podnecujú k vyhrážkam – slovným, alebo fyzickým útokom, čo žiaľ zažívajú mnohí z vás.

Mrzí ma, že rastúca agresivita v spoločnosti sa dotýka aj vašej práce. Otázka, ako z toho von, je jedna z najzložitejších a určite prvým východiskom by mala byť vaša zomknutosť. Občianska spoločnosť na Slovensku samozrejme nie je jednoliata. Ste konzervatívni, liberálni, inštitucionalizovaní aj spontánni. Venujete sa rôznym oblastiam od ochrany ľudských práv a právneho štátu, cez environmentálne otázky, sociálne služby až po rodičovské združenia a záhradkárske spolky. Zodpovedá tomu aj vaša hodnotová pestrosť. Útok na kohokoľvek z vás, hoci aj len na jedného, je útok na celú občiansku spoločnosť a celá občianska spoločnosť by sa mala brániť.

Naša spoločnosť je plná nedorozumení a nevraživosti. Chcem vás poprosiť, aby ste tejto nevraživosti boli protiváhou. Slovensko potrebuje silný občiansky ekosystém viac ako kedykoľvek predtým. Všetci spoločne tu máme možnosť vnímať, čím dnes sektor žije, čo je v jeho možnostiach ponúknuť, a čo by organizácie potrebovali pre svoj lepší chod. Práve Stupavská konferencia je príležitosťou si konfrontovať svoje predstavy o tom, čím občianska spoločnosť na Slovensku je alebo nie je. Vy a vaše organizácie ste strávili obrovské množstvo času trpezlivou a často spoločensky slabo ohodnotenou prácou. Jej výsledkom je však konkrétna pomoc, niekedy aj systémové zmeny. Vždy je ním príspevok k tomu, aby sme na

Slovensku o kúsok viac mohli dôverovať samým sebe aj jeden druhému. Za to všetko chcem vám, vašim profesionálnym kolegom a dobrovoľníkom povedať jedno veľké ďakujem.